

Sprawozdanie merytoryczne Instytucji Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris za rok 2017

1) XXVI edycja Górnośląskiego Festiwalu Sztuki Kameralnej - Ars Cameralis (3 - 28.11.2017)

XXVI edycja Festiwalu Ars Cameralis odbyła się pod hasłem „Pochwała Głupoty” zaczerpniętym ze słynnego dzieła Erazma z Rotterdamu. Wokół tego hasła zbudowany został spójny festiwalowy program artystyczny. Jak co roku Festiwal posiadał także niepowtarzalną, wysublimowaną identyfikację wizualną, obejmującą druki i materiały promocyjne, będącą istotnym uzupełnieniem wizji charakterystycznej dla tegorocznej odsłony wydarzenia.

Wybór przewodniego festiwalowego hasła, był nie tylko prowokacyjnym gestem, mającym na celu zaintrygowanie festiwalowej publiczności, był nade wszystko przemyślanym artystycznym wyborem mającym przyczynić się do skonstruowania spójnej festiwalowej narracji, pogłębionej pod względem intelektualnym i filozoficznym. Myliłby się jednak ten, kto pomyślałby, że w festiwalowym motcie chodziło o głupotę traktowaną dosłownie. Ta wychwalana przez Erazma z Rotterdamu, a podchwycona ochoczo przez organizatorów Festiwalu Ars Cameralis, domagała się dookreślenia i uzasadnienia. Chodziło o „głupotę” wziętą w nawias, w cudzysłów, podaną w wątpliwość.

Bycie głupim w oczach świata związane jest z trwaniem w permanentnej bezdomności. Semantyka głupoty staje się nierozłączną częścią stanu obcości i poczucia inności. To daje jednak „głupcom” przewagę w każdej potyczce z rzeczywistością. Bycie „nie z tego świata” ofiaruje łaskę nietykalności, która objawia się zakorzeniem w wolności świadomego bycia poza światem realnym.

Głupota ma setki twarzy. Organizatorów Festiwalu Ars Cameralis najbardziej interesowało to jej wyjątkowe oblicze, które każe pójść pod prąd. Przeciw światu. Staje się aksjomatem. Koniecznością, która – choć stygmatyzuje – ofiarowuje nieograniczone możliwości.

Odczytywana i interpretowana zgodnie z duchem historii, w myśl której stawała się siłą sprawczą napędzającą świat, jawi się jako potęga mądrości, inteligentnego sceptycyzmu, niepohamowanych emocji i wierności sobie. Owa „głupota” przejawia się dociekliwością, pasją stawiania niewygodnych pytań, czasem inteligentną i prowokacyjną błazenadą, a nawet szaleństwem. Organizatorzy myśleli więc o głupocie poniekąd inscenizowanej, skłaniającej się ku kategoriom gry, posługującej się takimi narzędziami, by za pomocą alternatywnych sposobów negocjacji ze światem wpłynąć na dezorientację centrum.

Odczytywanie świata „na opak” prowadzić może do odkrycia najbardziej adekwatnych sposobów dysputy o Sensie i Prawdzie. Rozsadzanie zastanych hierarchii nie

JK

ma na celu erozji fundamentalnych zasad rządzących światem, a jedynie przybliżenie najistotniejszych, zapomnianych systemów pojęć i znaków, tęsknot i uczuć wraz z ich nowatorskimi interpretacjami i innym umocowaniem na mapie człowieka.

Pochwała głupoty jest więc de facto pochwałą myślenia krytycznego, które przejawia się na wiele sposobów. Z jednej strony wyrasta z przebogatej formy buntu, z drugiej zaś posługuje się ochoczo figurami i symboliką sowizdrzała, klauna, arlekina i błazna. Czyli postaci, które – jak w przypadku tego ostatniego – pod błazeńską maską skrywają ból, troskę, odznaczają się krystaliczną inteligencją i mądrością.

XXVI edycja Festiwalu Ars Cameralis odbyła się w dniach 3-28 listopada 2017 roku. Festiwal, który od wielu lat funkcjonuje na mapie Województwa Śląskiego jako interdyscyplinarne święto sztuki, odbywał się tradycyjnie w kilku miastach Województwa Śląskiego (Katowice, Sosnowiec, Bielsko-Biała, Czeladź, Chorzów, Pszczyna, Cieszyn, Bytom). Czterdzieści pięć artystycznych wydarzeń z dziedziny muzyki (24), literatury (11), filmu (3), sztuk plastycznych (5) oraz teatru (2) przyciągnęło w listopadowe wieczory ponad pięć tysięcy widzów, którzy przyjeżdżali na poszczególne imprezy nie tylko z terenów Górnego Śląska, ale także z wielu innych miast Polski oraz zza granicy.

XXVI edycja Festiwalu Ars Cameralis przygotowana i zaprojektowana została przez organizatorów jako prezentacja możliwie jak najszerszego spektrum istotnych zjawisk artystycznych i jak co roku stanowiła odbicie nowych trendów dominujących w sztuce oraz konfrontację tych zjawisk z dorobkiem klasycznych, uznanych i legendarnych twórców, których wpływ na współczesnych artystów pozostaje ogromny.

Charakterystyczną cechą Festiwalu 2017 była dwubiegunowość programu, podzielonego na dwie komplementarne części — literacką, przebiegającą pod nazwą „Zderzenia Literackie” oraz na część skupiającą wydarzenia z kręgu muzyki, wystaw artystycznych, teatru oraz filmu.

Wizualnie

Tradycyjnie znaczącą część festiwalowego repertuaru stanowiły sztuki wizualne. W ramach XXVI festiwalowej edycji odbyło się pięć wystaw artystycznych.

Jednym z najistotniejszych rangą wydarzeń z kręgu sztuk pięknych była zbiorowa wystawa zatytułowana „**Linia i Chaos**” prezentująca twórczość wybranych artystów reprezentujących śląskie tropy w polskiej sztuce awangardowej, w tym wątki pobytu Juliana Przybosa w Cieszynie i jego współpracy z Władysławem Strzemińskim. Zagadnienie artystycznego i czysto ludzkiego spotkania legło także u podstaw kolejnej festiwalowej wystawy – „**Interwencje. Przestrzeń / czas / pamięć**”. Była ona efektem spotkania trojga artystów: Frauke Daunerta (Niemcy), Davida Leleu (Francja) i polskiego twórcy Michała Smandka. Cała trójka została zaproszona na rezydencje artystyczne przez Instytucję Ars Cameralis w roku 2016, w ramach międzynarodowego projektu Kulturatrium. Wystawa stała

się fascynującą opowieścią, której źródła należy upatrywać w rzeczywistych ludzkich relacjach, związkach i powiązaniach.

Próba uchwycenia fenomenu sportu językami sztuki, stała się zbiorowa wystawa, której wernisaż odbył się pod nazwą „**Manewry Sportowe**”. Wystawa poruszała szerokie spektrum zagadnień dotyczących współzawodnictwa, plemienności, wykluczenia, trans humanizmu, problemu sławy i relacji społecznych. Pośród artystów prezentujących swoje prace znaleźli się m.in tak ciekawi twórcy jak **Zbigniew Libera, Wojciech Wilczyk, czy Edward Dwurnik.**

Wystawa zbiorowa – „**Czarne Skrzydła**” zorganizowana w Pałacu Schoena w Sosnowcu opowiadała o wielokulturowej historii stolicy Zagłębia i poruszała szereg zagadnień, również międzynarodowych, związanych z tym miastem. Prace **Joao Urbana, Piotra Lutyńskiego, Wojciecha Prażmowskiego, Jacka Rykały** i innych ciekawych artystów przypominały fascynujące historie ludzi związanych z Sosnowcem, nieistniejących już miejsc i wyśnionych lat, przechowywanych w zbiorowej pamięci.

W ramach Festiwalu Ars Cameralis miała ponadto miejsce fascynująca wystawa fotografii autorstwa **Rafała Milacha** pn. „**Odmowa**”. Była próbą przedstawienia różnych systemów kontroli i wywierania nacisku. Wszystkie one służą konkretnej utopijnej wizji narzucanej przez aparat władzy.

Muzycznie

W programie Festiwalu Ars Cameralis 2017 pojawiły się 24 koncerty zapraszające widzów w wiele fascynujących, różnorodnych dźwiękowych przestrzeni i światów. Część z nich osadzonych było w kontekście literackim, stanowiąc poszerzenie wątków i narracji, które pojawiły się w ramach „Zderzeń Literackich”.

Tak było chociażby z koncertem znakomitego białoruskiego barda **Żmiciera Wajcuszkiwicza (Białoruś)**, który w ramach wieczoru muzycznego: „Wojaczek do wielokrotnego użytku” wykonał poruszająco utwory oparte na tekstach Rafała Wojaczka. Drugim zespołem występującym tego dnia w katowickim kinoteatrze Rialto był nowy artystyczny projekt Marcina Świetlickiego – **Julia i Nieprzyjemni**. Występ innego barda zza naszej wschodniej granicy – ukraińskiego songwritera **Postmana (Ukraina)** towarzyszył spotkaniu literackiemu z Oksaną Zabużko, a w ramach tradycyjnego Zbiegu poetyckiego NaDziko wystąpił zespół **Pablopavo**.

Spotkanie „Uszy Duszy 2. Sny Profesorów” zwieńczone zostało koncertem „**Hdt – na skraju**” w wykonaniu **Tadeusza Sławka, Bogdana Mizerskiego** oraz **Joanny Kściuczyk Jędrusik**. Z kolei fascynująca dyskusja przebiegająca pod hasłem „Nie tylko Dylan – czy songwritery tworzą literaturę?” spuentowana została koncertem śląskiego songwritera **Graftmanna**.

Bez wątpienia największymi muzycznymi gwiazdami XXVI edycji Festiwalu Ars Cameralis były śpiewające panie **Laura Veirs (USA)** oraz **Michelle Gurevich (Kanada)**. Laura Veirs, czołowa przedstawicielka niezwykle nośnego współcześnie nurtu avant-folk, dnia 18 listopada zagrała przeuroczy koncert w Sali Koncertowej Muza w Sosnowcu. Dzień wcześniej wystąpiła w ramach muzycznego poranka dla dzieci, który odbył się w Domu Oświatowym Biblioteki Śląskiej pod nazwą „**Dziecięce ogrody**”. Poza Laurą Veirs z koncertem dla najmłodszych wystąpił także polski duet **Jerz Igor**, który porwał do tańca zgromadzone licznie kilkuletnie dzieci.

Patrząc na wszystkie festiwalowe ubiegłoroczne wydarzenia, należy odnotować, iż największym zainteresowaniem śląskiej publiczności cieszył się koncert kanadyjskiej wokalistki o rosyjskich korzeniach – **Michelle Guravich**. Jej koncert, na który zabrakło biletów już na kilkanaście dni przed występem artystki, przypominał kameralne spotkanie ze współczesną muzyczną dekadencją, z poezją mijającego czasu. Pogmatwane relacje międzyludzkie, próba odpowiedzi na pytania podstawowe, sięganie do ukrytych rejonów ludzkiego wnętrza, to podstawowe wyznaczniki przepięknych songów Michelle Gurevich, którymi w wyjątkowy sposób zahipnotyzowała śląską publiczność.

Innym niezwykle ważnym muzycznym festiwalowym wydarzeniem był koncert amerykańskiej wokalistki i multinstrumentalistki **Julianny Barwick**. Największą siłą artystki pozostaje jej głos. Jego wiodący charakter wyznacza cały zakres i przestrzeń jej muzycznej aktywności. Julianna Barwick traktuje go niczym muzyczny instrument. Jego słodycz i anielskość w połączeniu z chłodem elektronicznych dźwięków generowanych przez artystkę, sprawia kolosalne wrażenie i powoduje, iż słuchacze podczas koncertu czują się niczym w międzyplanetarnej przestrzeni, gdzieś pomiędzy niebem a ziemią.

Podczas XXVI edycji Festiwalu Ars Cameralis godną reprezentację posiadali songwriterzy. Poza wspomnianymi już Laurą Veirs, Postmanem, Żmicerem Wajcuskiewiczem oraz Michelle Gurevich, w ramach festiwalowego dossier w katowickim Pubie Spencer pojawił się szkocki twórca autorskiej, bardzo wysmakowanej muzyki - **Gareth Dickson**. Jego wyciszona, kameralna, wręcz intymna sztuka, wpisująca się w najlepsze tradycje brytyjskiego songwritingu posiadała iście kojącą oraz wyciszającą moc i odebrana została bardzo pozytywnie przez katowicką publiczność. Podobne, wyciszone i ascetyczne oblicze współczesnego songwritingu zaprezentował śląski pieśniarz **Graftman**, którego koncert stanowił zwieńczenie dyskusji pod wiele mówiącym tytułem: „Nie tylko Dylan - czy songwriterzy tworzą literaturę?”.

Po raz pierwszy w historii Festiwalu Ars Cameralis pojawiła się muzyka reggae, której organizatorzy poświęcili specjalny wieczór, w ramach którego wystąpiły dwa zespoły **Te! Skapsie** oraz **Konopians**. Brzmienia świata reprezentowane były koncertem **Ghostman**, **Szemraj**, **Chamoun**, a świat muzyki elektronicznej wybrzmiał podczas występów **Zamilskiej** oraz **We will fail**. W Bielsku-Białej odbył się koncert wielkiej nadziei polskiej muzyki, duetu **Paula i Karol**.

Organizatorzy uświetnili ponadto jubileusz 75-ciolecia urodzin śląskiego kompozytora oraz długoletniego współpracownika Instytucji Kultury Ars Cameralis profesora **Ryszarda**

Gabrysia. W ramach jubileuszowego koncertu, podczas którego wystąpili m.in. **Kwartet Śląski**, syn kompozytora **Aleksander Gabryś** oraz kilkoro wybitnych muzyków, wykonane zostały kompozycje Ryszarda Gabrysia, który uświetnił koncert swą obecnością.

Tradycyjnie już pojawił się także muzyczny cykl **Kameralinie**, w ramach którego w postindustrialnych, kameralnych przestrzeniach w Czeladzi, Bielsku-Białej oraz w Cieszynie wystąpili młodzi śląscy muzycy.

Literacko

Zderzenia Literackie od kilku lat stanowią istotne wydarzenie literackie, które wpisało się już w przestrzeń kulturalną Województwa Śląskiego. Festiwal obejmuje swym zasięgiem wydarzenia związane z najbardziej fascynującymi zjawiskami w literaturze polskiej i światowej, odnoszące się zarówno do literatury współczesnej, jak i do literackiego dziedzictwa oraz tradycji. Pierwsze pięć edycji odbyło się w ramach poprzednich odsłon Festiwalu Ars Cameralis, odnosząc wielki sukces artystyczny oraz frekwencyjny. Poszczególne wydarzenia połączone z promocją czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży, odbywają się w teatrach i klubach Katowic, przybierając mnogie formy literackich oraz literacko-muzycznych prezentacji, dyskusji, warsztatów dla dzieci i młodzieży oraz paneli. Gośćmi Festiwalu są polscy i zagraniczni, ważni dla kultury współczesnej pisarze, poeci, krytycy, prelegenci oraz muzycy i happenery działający w obszarze literackiej kulturowej przestrzeni.

Koncepcja cyklu Zderzenia Literackie opiera się na połączeniu różnych literackich gatunków w odrębne bloki wydarzeń, połączonych w ramach poszczególnych festiwalowych dni, w spójne cykle dynamicznych prezentacji, podczas których słowu, towarzyszą obrazy i dźwięki.

V edycja Zderzeń Literackich pod względem tematycznym korespondowała z hasłem przewodnim Festiwalu Ars Cameralis „Pochwała Głupoty”. W ramach Zderzeń Literackich w 2017 roku odbyło się kilkanaście wydarzeń literackich oraz literacko-muzycznych, które miały na celu promocję literatury polskiej (w tym roku w ramach festiwalowych wydarzeń pojawili się m.in. **prof. Tadeusz Sławek, Jerzy Jarniewicz, Filip Zawada, Szymon Kloska, Radosław Kobierski, Krzysztof Koehler, Zbigniew Mikolejko, Bartek Chaciński, Dariusz Suska, Wawrzyniec Brzozowski, Roman Honet** i wielu innych). Obok polskich pisarzy wystąpiła także plejada świetnych autorów zagranicznych – **Oksana Zabuzko (Ukraina), Patrick deWitt (Kanada), Jean Portante (Luxemburg)** oraz **Amir Or (Izrael)**.

Pośród najistotniejszych wydarzeń, które cieszyły się największą popularnością wśród publiczności, należy wspomnieć o dyskusji „Pochwała Głupoty – XXI wiek – przygoda niepewności”. Panel dyskusyjny, który odbył się w znakomitym składzie: **Agata Bielik-Robson, Grzegorz Jankowicz, Zbigniew Mikolejko, Tadeusz Sławek, Krzysztof Koehler**, zgromadził wielu uczestników, którzy entuzjastycznie reagowali na pełną emocji rozmowę.

Tradycyjnie spore zainteresowanie wzbudziło także cykliczne wydarzenie odbywające

się w ramach Festiwalu Ars Cameralis od ponad 20 lat – **Zbieg Poetycki NaDziko**, podczas którego swe wiersze zaprezentował m.in. doskonały poeta z Izraela **Amir Or**. Sporym zainteresowaniem cieszyły się także spotkania z Oksaną Zabuzko oraz impreza Uszy Duszy 2 – Sny profesorów, w ramach której wystąpili **Tadeusz Sławek** oraz **Ryszard Koziol**.

Niezwykle rozbudowana i zróżnicowana V edycja Zderzeń Literackich, stanowiła niezbity dowód na spore zapotrzebowanie wśród śląskiej publiczności na wybitną literaturę oraz bezpośredni, intymny kontakt ze znakomitymi pisarzami.

Filmowo

Wydarzenia filmowe, które odbyły się podczas XXVI edycji Festiwalu Ars Cameralis skupione były wokół wywoławczego hasła: **Filmowi marzyciele, szaleńcy czy rewolucjoniści?** W ramach trzech filmowych bloków organizatorzy zaprezentowali filmy prowokujące dyskusje i ponowne odczytania, m.in. **Pippi Langstrumpf** w reż. O. Hellboma, **Miś** – Stanisława Barei, czy **The Goat** Bustera Keatona. Głównym celem niniejszego przeglądu stała się prezentacja filmowych postaci obdarzonych odwagą odmieńców wymykających się normom codzienności. Wszystkie z nich zresztą uzyskały przez lata status legend i postaci o charakterze wręcz aksjomatycznym.

Teatralnie

W ramach XXVI edycji Festiwalu Ars Cameralis odbyły się dwa spektakle teatralne. W Bytomskim Teatrze Tańca organizatorzy zaprezentowali spektakl **Poskromienie Złościcy** według **William Szekspira** w wykonaniu Grupy Poles Apart i AST w Krakowie. Natomiast na finał Festiwalu odbył się wspaniały spektakl **Bacon** oparty na koncepcji i choreografii **Nanine Linning**, w wykonaniu **Theater Heidelberg**. Wyrafinowane, pełne dzikiego piękna innym razem agresywne i niepoohamowane teatralne obrazy zachwyciły publiczność zgromadzoną w chorzowskim Teatrze Rozrywki.

Festiwal kameralnych wzruszeń

Jak co roku w festiwalowym programie odnaleźć można było artystów pochodzących zarówno z Górnego Śląska, twórców ogólnopolskich, jak i znakomite postaci tworzące kulturę światową. Idea łączenia różnorodnych wydarzeń oraz prezentacja skrajnie różnorodnych osobowości w spójną artystyczną narrację, przyświeca organizatorom listopadowego wydarzenia od wielu lat. Wyważone proporcje pomiędzy tym, co klasyczne a tym, co nowatorskie, alternatywne i kontrkulturowe stały się znakiem rozpoznawczym Festiwalu Ars Cameralis przyciągającego miłośników sztuki z różnych pokoleń i środowisk.

Festiwal Ars Cameralis 2017 podkreślił swe kameralne korzenie oraz przyświecającą mu subtelną ideę intymnego spotkania ze sztuką, z artystą, a także odwracając nieco sytuację

— z widzom, słuchaczom, odbiorcą. Organizatorzy kładąc akcent na prezentacje znakomych, lecz często ryzykownych, niekomercyjnych zjawisk oraz ich twórców udostępnili śląskiej publiczności nowe możliwości poszerzania horyzontów, poznawania wybitnych i ciekawych twórców, którzy pozwalają wyrobić sobie nowe spojrzenie na współczesny świat.

XXVI edycja festiwalowego święta sztuki zakończyła się w jednogłośnej niemal opinii krytyków, publiczności oraz występujących artystów, wielkim sukcesem zarówno frekwencyjnym, organizacyjnym, jak i artystycznym, utrwalając tym samym swą pozycję jednego z czołowych festiwalowych wydarzeń kulturalnych w Polsce.

Wydarzenia w ramach Festiwalu Ars Cameralis w roku 2017 miały miejsce w następujących miastach:

Katowice, Bielsko-Biała, Gliwice, Bytom, Sosnowiec. Cieszyn, Czeladź oraz Chorzów

Główni patroni medialni:

Polskie Radio Katowice, Gazeta Wyborcza, Tygodnik Powszechny, Ultramarina, Interia.pl, ams, cojestgrane24

Patroni medialni:

Aktivist!, nowamuzyka.pl, Radio Studenckie Egida, Future-Bass.Pl, 80bpm.net, Emma Pak

Partnerzy:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa

Instytut Książki

Narodowe Centrum Kultury

Instytut Goethego

Miasto Katowice

Miasto Sosnowiec

Art4net

Współorganizatorzy Festiwalu Ars Cameralis: